Attendo

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Attendo Suomi Oy:n asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta (HE113/2025)

Attendo Suomi kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on Suomi, joka hyödyntää digitalisaation ja tekoälyn mahdollisuudet täysmääräisesti, ihmiset mukana pitäen. Ohjelmassa alleviivataan teknologian mahdollisuuksia erityisesti sote-palveluiden tuottavuuden nostamisessa. Otimme ilolla vastaan hallitusohjelman kirjauksen teknologian ja tekoälyn inhimillisestä hyödyntämisestä henkilöstömitoituksen laskennassa, sillä uskoimme, että kirjaus voi saada aikaan tuottavuusloikan hoivassa, missä työn tuottavuus ei ole viimeiseen kymmeneen vuoteen kasvanut lainkaan.

Lausuimme lakiesityksen luonnoksesta kattavasti alkukesällä järjestetyn lausuntokierroksen aikana. Keskitymme tässä lausunnossa kertomaan, minkälaisia vaikutuksia hallituksen esityksellä ja siihen liitetyillä säästöillä on yhtiömme toimintaan.

Esitys ei tuota sille arvioituja säästöjä

Hallitus päätti laskea vanhusten ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitusta 0,6 vuoden 2025 tammikuusta alkaen. Hallituksen esityksen vaikutusarvioinneista ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausumasta huolimatta esitys on toimeenpantu hyvinvointialueilla laajasti ja käytännössä kategorisesti. Attendo tuottaa ikäihmisten hoivapalveluita kaikilla Suomen hyvinvointialueilla ja jokaisen alueen hinnoittelu on perustunut vuonna 2025 0,6 henkilöstömitoitukseen. Hoivan tuottajat ovatkin työskennelleet sen eteen, että tuotettu palvelu on linjassa siitä maksetun korvauksen ja asukkaidemme hoitoisuuden kanssa. Myös hyvinvointialueet ovat THL:n mitoitusdatan perusteella lähteneet laskemaan mitoitustaan, joskin hieman tuottajia hitaammin.

Attendolla on Suomessa noin 250 ikäihmisten hoivakotia. Näistä kodeista 9 on sellaisia, missä hoivaa tuotetaan selkeästi ja pysyvästi 0,6 korkeammalla mitoituksella. Näistä yhdeksästä kodista vain yksi on sellainen, josta hyvinvointialue maksaa korkeammasta mitoituksesta asukaskunnan psykogeriatristen erityistarpeiden vuoksi. Lainsäädännön taustaksi tehdyssä selvityksessä Attendon henkilöstön säästöpotentiaali oli kuitenkin arvioitu noin 80 henkilötyövuoden suuruiseksi. Oman mitoitusdatamme ja

hyvinvointialueiden sopimustilan pohjalta toteamme, että tämä arvio ei pidä missään määrin paikkansa.

Hallituksen esitys lähtee siitä, että 0,6 vähimmäismitoituksen alittaminen teknologialla ei ole mahdollista. Linjaus tulee johtamaan siihen, että hyvinvointialueilla tulee olemaan hyvin vähän tosiasiallista sopeutettavaa lakimuutoksen myötä, sillä suomalainen hoiva tuotetaan jo hyvin lähellä vähimmäismitoitusta.

34,7 miljoonan euron leikkaus hyvinvointialueiden rahoitukseen tämän lainsäädännön perusteella tulee mitä todennäköisimmin heikentämään palveluiden saatavuutta alueella ilman, että teknologian ja tekoälyn hyödyntäminen hoivassa lisääntyy.

Hallituksen esityksen säästövaikutukset on laskettu virheellisesti

Osana hallituksen esitykseen perehtymistä olemme myös tutustuneet tarkemmin THL:n tekemään selvitykseen ja tämän selvityksen aineistoon perustuviin johtopäätöksiin. Valitettavasti joudumme toteamaan, että hallitus perustaa esityksensä ainakin osittain virheellisiin johtopäätöksiin teknologian käytöstä hoivan arjessa.

Ongelmallisin virhe THL:n selvityksessä on yöaikaisen henkilöstön määrän selkeä yliarviointi. Yliarviointi on johtanut siihen, että selvitys arvioi yöaikaisen valvonnan henkilöstöhyödyt merkittävällä tavalla väärin. THL on selvityksessään estimoinut, että kolmessa vuorossa tapahtuvasta hoivatyöstä kolmannes tuotetaan yöaikaan. Tämä ei pidä paikkansa, vain 10 % hoivan työvuoroista kohdistuu yöaikaan. STM on siis perustanut laskelmansa vähennettävän henkilöstön potentiaalista laskelmaan, jonka premissit ovat virheellisiä.

Toinen selvityksen virheellinen käsitys perustuu jo edellä mainittuihin hyvinvointialueiden ja palveluntuottajien välisiin sopimuksiin. Hyvinvointialueilla ei ole perusteita hintojen alentamiselle niin kauan kun he maksavat hoivasta lakisääteisen vähimmäismitoituksen mukaan. THL on kuitenkin laskenut kevään mitoitusselvityksen pohjalta välittömän työn vähennyspotentiaalin niin, että myös yksityisten palveluntuottajien vähentämästä henkilöstöstä syntyisi suoraa kustannussäästöä hyvinvointialueelle ja sitä kautta valtiolle. Näen ei kuitenkaan ole, sillä hyvinvointialueet eivät maksa yli vähimmäismitoituksen tuotettavasta hoivasta kuin hyvin harvinaisissa poikkeustapauksissa.

Esitys ei lisää teknologian käyttöä tai kannusta investointeihin

Esityksen säästölaskelmat perustuvat sosiaali- ja terveysministeriön mukaan siihen, että uusia investointeja teknologiaan ei käytännössä tarvitse tehdä. Esityksen sivulla 54 todetaan:

”Hyvinvointialueiden tehtäviin esitettävien muutosten säästövaikutuksia arvioitaessa on yleensä otettava huomioon myös mahdollisista investoinneista käyttökustannuksiin aiheutuvat lisäkustannukset (esimerkiksi vuokra- tai leasingkustannukset tai poistot). Edellä arvioitu säästöpotentiaali saadaan lähes toteutettua ilman laajoja lisäinvestointeja ja mahdollisten lisäinvestointien vaikutukset vuosittaisiin käyttökustannuksiin ovat hyvin pienet.”

Lainsäädäntö on kirjoitettu pykälätasolla teknologianeutraaliksi, mutta kannamme huolta siitä, että lain esityöt ohjaavat lainsäädännön tulkintaa vahvasti ennalta määrättyyn suuntaan. Hallituksen esitys pohjaa jo olemassa oleviin teknologisiin ratkaisuihin, THL:n selvityksessä erikseen mainittuihin lääkkeiden annosjakeluun ja yövalvontaan, joiden avulla hallitus katsoo osan hoivan tuottajista pystyvän vähentämään lain sallimasta 0,04 maksimirajasta 0,03 verran. Uusien teknologioiden potentiaali nähdään esityksen perusteella 0,01 suuruiseksi.

Pidämme esitettyä 0,04 maksimirajaa kunnianhimottomana. THL:n työaikaseuranta osoittaa, että yli puolet hoivan työajasta kuluu sellaiseen tekemiseen, joka ei tapahdu asukkaan kanssa. Me näemme, että tässä mitoitusvaikutukseltaan 0,32 suuruisessa kokonaisuudessa on paljon sellaista, jota voidaan tehostaa teknologialla. Kirjaaminen, asiakassuunnitelmien ja -arviointien tekeminen, tiedon haku ja -jako mm. vuoronvaihtotilanteissa ovat esimerkkejä hoitajan arjessa tehtävästä työstä, jota voitaisiin helpottaa ja nopeuttaa teknologiaa ja tekoälyä hyödyntämällä.

Olemme omissa pilotoinneissamme todenneet, että teknologian käyttöönotolla on myös asukasturvallisuutta ja laatua parantavia vaikutuksia. Esimerkiksi puheesta kirjaamisen sovelluksen käyttö vähensi pilottikodissamme kirjaamiseen käyttämää työaikaa, vapautti aikaa läsnäoloon asukkaidemme kanssa, lisäsi kirjausten määrää, rikkautta ja reaaliaikaisuutta. Hoitajakutsujärjestelmä ja erilaiset sensoripohjaiset ratkaisut tukevat sekä henkilöstöämme että asukkaidemme terveyttä ja turvallisuutta.

Lainsäädännön asettamien reunaehtojen ja hyvinvointialueiden tiukan taloudenpidon välissä tuottajan mahdollisuudet teknologian kehittämiselle jäävät vähäiseksi. Joudumme yrityksenä uudelleenarvioimaan käynnissä olevien kehityshankkeiden jatkoja, laajuutta ja käyttöönoton aikataulua. Emme aio lopettaa, sillä uskomme, että teknologian täysmääräinen hyödyntäminen sosiaali- ja terveyspalveluissa tulee olemaan välttämätöntä, mutta kehitystyötä ei tulla jatkamaan suunnitellulla laajuudella välitöntä asiakastyötä koskevissa hankkeissamme. Attendo Suomella on tällä hetkellä käynnissä viiden eri välittömään hoivatyöhön liittyvän teknologiasovelluksen kehitystyö yhdessä teknologialan kumppaneidemme kanssa.

Esitys ei ratkaise sosiaalialan resurssihaasteita

Teknologian käyttöä hoivassa voidaan lisätä karkeasti katsottuna kahdella tavalla, kasvattamalla hoivan kustannuksia, jolloin teknologian avulla vapautettu aika jaetaan nykyiselle asiakasmäärälle tai lisäämällä teknologiaa siten, että vapautuvalla ajalla pystytään hoitamaan yhä useampaa hoivaa tarvitsevaa ikäihmistä.

Me Attendolla näemme, että ainoa vastuullinen vastaus tähän on jälkimmäinen: meidän on löydettävä keinoja hoitaa enemmän ikäihmisiä nykyisillä resursseilla ilman, että henkilöstömme palaa loppuun.

Attendo-kodeissa asuu yli 12 000 Suomen noin 50 000 hoivan asukkaasta. Heitä hoivaa noin 16 000 huippuammattilaista. Haluamme olla vastuullinen työnantaja ja kumppani hoivaan liittyvissä kysymyksissä sekä valtakunnan että hyvinvointialueiden tasolla. Tätä taustaa vasten koemme velvollisuudeksemme tarkastella ikäihmisten hoivaan liittyviä kysymyksiä myös yhtä vaalikautta pidemmällä tarkastelujaksolla.

Pidämme hoivan tuottavuuden kasvattamista välttämättömänä, sillä Suomella on edessään seuraavan 15 vuoden aikana kolme merkittävää haastetta:

1. Suomi ikääntyy tällä hetkellä hurjaa vauhtia. Paljon palveluita tarvitsevien yli 85-vuotiaiden määrä tulee lähes tuplaantumaan tästä päivästä 2040-luvulle tultaessa.
2. Samaan aikaan henkilöstöpuolella tilanne on jo tänä päivänä se, että noin 10 % suomalaisesta työvoimasta työskentelee sosiaalialalla. Seuraavaan 10 vuoteen kuuluu myös sote-alan eläköitymisaalto, jonka aikana noin 57 000 ammattilaista eläköityy toimialalta.

3. Puolueet ovat sitoutuneet parlamentaariseen velkajarruun ja sen puitteissa tulevan kahden vaalikauden aikana 6-10 miljardin euron sopeutuksiin julkisesta taloudesta.

Palvelutarve kasvaa, henkilöstön riittävyys sote-alalla on koetuksella ja sopeutuksia on pakko tehdä sellaisella volyymilla, joka tuskin mahdollistaa minkään ministeriön, ihmisryhmän tai palvelun jättämisen sopeutusten ulkopuolelle. Tätä taustaa vasten Attendo ei voi vastuullisesti esittää, että teknologian käyttöä hoivapalveluissa lisättäisiin kasvattamalla sote-menoja. Näemme, että sosiaalialan työn tuottavuuden kasvattaminen on välttämätöntä, jotta saamme henkilöstön ja julkiset varat riittämään.

Tuottavuuden kasvattamisessa epäonnistuminen ei ole vain julkisen talouden, valtion ja hyvinvointialueiden epäonnistuminen, vaan inhimillinen epäonnistuminen. Ilman työn tuottavuuden kasvattamista suomalaiset ikäihmiset tulevat jäämään ilman tarvitsemiaan palveluita. Teknologian käyttöä ei pitäisi sallia, sitä pitäisi vaatia.

Helsingissä 6. päivänä marraskuuta 2025

Virpi Holmqvist

toimitusjohtaja

Attendo Suomi Oy